

Weet je nu of de zon overal even warm aanvoelt?

Om die vraag te beantwoorden moet je weten hoe de stand van de zon is. Ook heeft het antwoord te maken met de temperatuur van het zeewater en hoe ver een gebied van de zee af ligt.

De zon in Noord-Europa

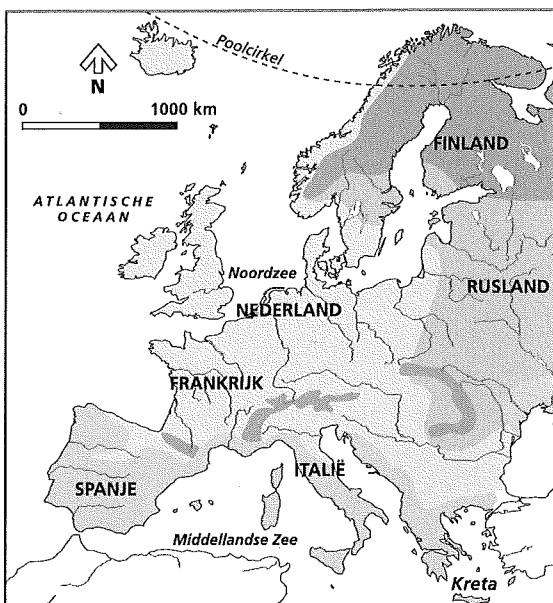
In Noord-Europa is het koud. Er zijn meer naaldbomen dan loofbomen. In het noordelijkste puntje vriest het in de winter zo lang en hard dat er niets kan groeien. Alleen een vlakte met ijs en mos blijft over: de toendra.

Rovaniemi is een plaats in Finland, dicht bij de noordpool. Zes maanden per jaar vriest het er en valt er veel sneeuw. 's Zomers zijn de dagen er veel langer dan in de winter. De zon komt vroeg op en gaat laat weer onder. Soms schijnt de zon zelfs de hele nacht! Vooral in het binnenland is het erg koud. Bij zee zorgt de Golfstroom voor een zeeklimaat.

De zon in Zuid-Europa

Midden over de wereldbol loopt de evenaar. Vanaf de evenaar lopen er lijnen over de aarde. Zo'n lijn heet een breedtegraad. De stand van de zon maakt of een zonnestraal recht op de aarde valt of schuin. Weet je nu waarom het warmer is in Zuid-Europa dan in Noord-Europa?

Kreta is een eiland in de Middellandse zee. Het is er bijna nooit koud. De gemiddelde temperatuur in januari is bijna 15 graden! Ook regent het er weinig. Neerslag en temperatuur samen noem je het klimaat. Op Kreta is het klimaat warm en droog.

Begrippen

- de breedtegraad
- de gemiddelde temperatuur
- de Golfstroom
- het klimaat
- de loofbomen
- de naaldbomen
- de noordpool
- de toendra
- de wereldbol
- het zeeklimaat

Topolijst

- Noorwegen
- Zweden
- Denemarken
- Finland
- IJsland
- Rusland
- Oslo
- Stockholm
- Kopenhagen
- Helsinki
- de Noordelijke IJszee
- de Oostzee
- Scandinavië

Weet je nu waar het centrum van Europa is?

Om die vraag te beantwoorden moet je weten dat het ene centrum het andere niet is. Er zijn verschillende soorten centra. Ken je nu de verschillen tussen het ene soort centrum en het andere? Weet je ook de overeenkomsten? Dan kun je ze vast op de kaart van Europa vinden!

Centrum van bestuur

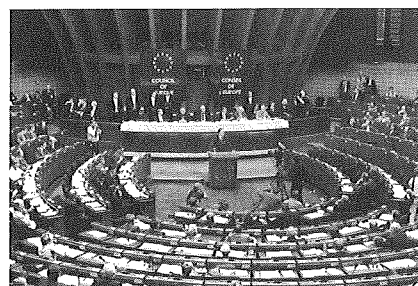
Een centrum is een stad waar veel mensen elkaar ontmoeten. Als de regering er zetelt, is de stad een centrum van bestuur. Het personenvervoer daar naartoe moet goed geregeld zijn, want er werken veel mensen. In Brussel vergadert de Europese Unie. De EU wordt bestuurd door de Europese Commissie. In het Europees Parlement bespreken mensen uit de verschillende lidstaten de plannen van de commissie. De EU wordt steeds groter. Brussel wordt belangrijker. Vroeger waren er oorlogen tussen de West-Europese landen. Daarom is de Europese Unie opgericht. Dat ruziën is gelukkig over. Maar soms maken de lidstaten hun wetten liever in hun eigen land, niet in Brussel.

Centrum van industrie en handel

Soms wordt een plek vanzelf een centrum. Bijvoorbeeld als je er makkelijk kunt komen langs een rivier. Of als er delfstoffen in de grond zitten. Er komt een centrum van industrie met veel fabrieken. Bedrijven kopen en verkopen de goederen. Er komen wegen en spoorlijnen voor goederenvervoer. In zo'n centrum van handel gaan veel mensen wonen. Neem het Ruhrgebied in Duitsland. Dat is belangrijk voor de welvaart van Duitsland. En voor de welvaart van Nederland. Maar er is concurrentie. Grondstoffen zijn in het buitenland goedkoper en in het Ruhrgebied raken ze op. Een deel van het Ruhrgebied wordt nu recreatiegebied.

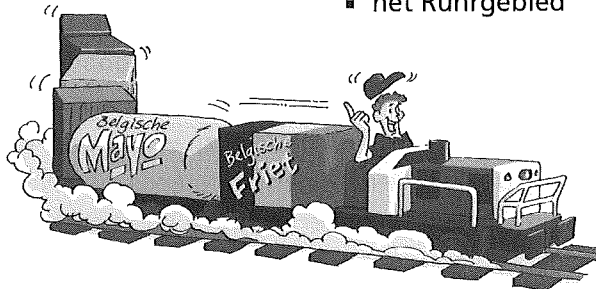
Begrippen

- het centrum van bestuur
- het centrum van handel
- het centrum van industrie
- de concurrentie
- de delfstof
- het Europees Parlement
- de Europese Commissie
- de Europese Unie
- het goederenvervoer
- de lidstaat
- het personenvervoer
- de welvaart

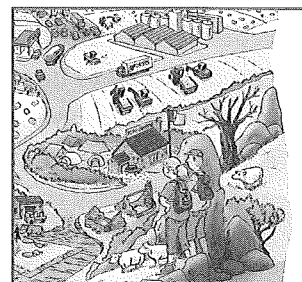
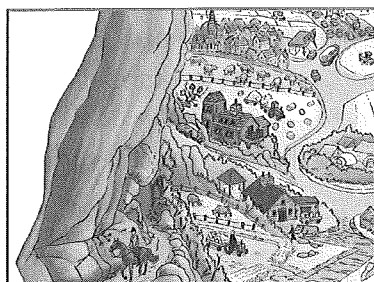
Toplijst

- België
- Duitsland
- Luxemburg
- Brussel
- Antwerpen
- Gent
- Luik
- Berlijn
- Frankfurt
- Hamburg
- Keulen
- München
- Luxemburg (stad)
- Vlaanderen
- Wallonië
- het Ruhrgebied

Weet je nu wanneer een dorp een spookdorp wordt?

Om die vraag te beantwoorden moet je eerst weten of de grond kan worden bewerkt met machines. Je moet ook weten of de dorpen goed bereikbaar zijn; zijn de wegen in orde en zijn er steden in de buurt? Weet je dat allemaal? Dan kun je de vraag beantwoorden!

Platteland met groeiende bevolking

In een groot deel van Europa vind je het platteland. Er zijn plattelandsgebieden met dorpen waar veel mensen wonen en waar de bevolking zelfs groeit. Boeren kunnen daar goed geld verdienen. De landbouw gaat vooral goed in gebieden die vlak en vruchtbaar zijn. Zo'n gebied is Picardië in Noord-Frankrijk.

In deze gebieden verbouwen de boeren hun producten met machines. De mechanisatie van de landbouw heeft ervoor gezorgd dat één boer een enorm stuk grond kan bewerken. Door deze schaalvergroting kunnen de boeren goedkoper produceren. Dat is wel nodig want er is veel concurrentie.

Veel boeren bespuiten hun producten met bestrijdingsmiddelen. Daardoor worden de granen en groenten niet ziek en kunnen de boeren ze goed verkopen.

Van de landbouwbedrijven en dorpen zijn er goede wegen naar de steden en andere gebieden. Daardoor zijn de gebieden goed bereikbaar voor import- en exportbedrijven. Boerenfamilies wonen in de dorpen en kunnen voor boodschappen makkelijk naar de stad. Er zijn ook mensen die in de stad werken en voor de rust in de dorpen gaan wonen.

Platteland waar mensen weggaan

In andere plattelandsgebieden verlaten de boeren hun dorpen. Ze kunnen niet genoeg geld verdienen met hun landbouwbedrijf. Zij vertrekken naar steden om werk te zoeken. Zo'n streek met veel leegloop is de Auvergne in Zuid-Frankrijk. Landbouw is in deze gebieden moeilijk omdat er veel hoogteverschillen zijn en de grond niet zo vruchtbaar is. Daardoor kunnen boeren niet meedoen aan de schaalvergroting en de mechanisatie. Vanuit de dorpen in deze gebieden ben je niet zo snel in de steden. De wegen slingeren tussen de bergtoppen. Mensen zijn lang onderweg om boodschappen te doen in de stad. Dorpsbewoners die naar de stad vertrekken voor werk, blijven daarom niet in hun oude dorp wonen. Als er steeds meer mensen vertrekken, verdwijnen ook steeds meer voorzieningen zoals winkels en scholen. Wanneer iedereen is vertrokken, is het dorp een spookdorp geworden. Toch is er wel hoop voor deze gebieden. Toeristen komen er graag en zij zorgen voor werk.

Begrippen

- de bergtop
- de bestrijdingsmiddelen
- de export
- de hoogteverschillen
- de import
- de leegloop
- de mechanisatie
- de schaalvergroting
- het spookdorp
- de voorzieningen
- de vruchtbare grond

Topolijs

- Frankrijk
- Portugal
- Spanje
- Parijs
- Bordeaux
- Lille
- Lyon
- Marseille
- Straatsburg
- Lissabon
- Madrid
- Barcelona
- de Seine
- de Rhône
- de Middellandse Zee
- de Straat van Gibraltar
- de Pyreneeën
- Corsica

Weet je nu of een werelddeel kan krimpen?

Om die vraag te beantwoorden moet je weten welke verbindingen er in een gebied zijn. Zijn de autowegen, spoorwegen en waterwegen goed? Of mankeert er van alles aan? Ook moet je weten wat de beste route is en hoe lang je reis duurt. Als je dat weet, kun je bepalen of een werelddeel gekrompen is.

Gebieden met goede verbindingen

Europa wordt steeds kleiner. Maar... de afstand in kilometers is hetzelfde gebleven. Alleen kun je overal sneller komen. De afstand in tijd is kleiner, doordat de verbindingen in Europa beter zijn geworden. Ook zijn er prima vervoermiddelen. Daardoor wordt reizen steeds makkelijker. Goederen halen uit het buitenland? Of spullen verkopen aan andere landen? Het kan allemaal.

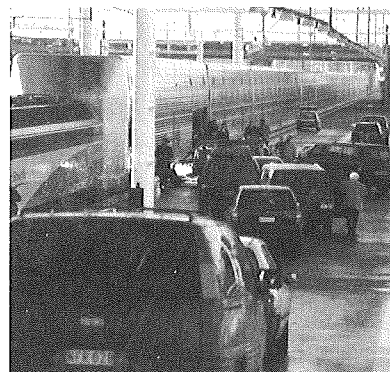
Grote bedrijven zitten het liefst in een grote stad. Londen is zo'n stad. Dankzij de goede verbindingen is er veel werk. Maar goede verbindingen zorgen ook voor verkeersdruk. Door de mensen tol te laten betalen, wordt het rustiger op de wegen. En het scheelt in luchtvervuiling. Met de metro reis je snel onder de grond.

Gebieden met slechte verbindingen

In Oost-Europa zijn minder wegen dan in West-Europa. Veel wegen zijn slecht onderhouden. Maar het wordt beter. De Europese Unie helpt mee door leningen en subsidies te geven.

Polen wil bedrijven lokken met betere en snellere verbindingen. Meer bedrijven betekent meer werk en meer geld. De Europese Unie wil ook graag dat de Polen meer geld verdienen. Daarmee kunnen ze weer producten uit de westerse landen kopen.

Weinig wegen heeft ook een voordeel. Polen heeft nog grote natuurgebieden. Meer en betere verbindingen, maar ook een schoon milieu. Dat willen de Polen bereiken.

Begrippen

- de afstand in kilometers
- de afstand in tijd
- de metro
- het milieu
- de subsidie
- de tol
- de verbinding
- het vervoermiddel

Toplijst

- Ierland
- het Verenigd Koninkrijk
- Dublin
- Londen
- Birmingham
- Glasgow
- Liverpool
- Engeland
- Noord-Ierland
- Schotland
- Wales
- de Theems
- Het Kanaal
- de Atlantische Oceaan

Weet je nu hoe je een berg verhuíst?

Om de vraag te beantwoorden moet je weten hoe een berg wordt afgebroken. En ook hoe hij ergens anders weer wordt opgebouwd. Je moet weten wie de verhuizers zijn. Weet je dat? Dan kun je het antwoord geven!

Het water maakt de berg kleiner

Tussen Duitsland en Italië liggen de Alpen. In de diepe dalen groeien loofbomen, maar hoger in het gebergte groeien alleen naaldbomen. Boven de boomgrens staan geen bomen meer. De Alpen worden elke dag kleiner. Het weer – zon, kou en regen – maken de stenen langzaam kapot. Verwerking heet dat. De bergen worden ook kleiner door erosie. Smeltend ijs en regenwater nemen stenen mee naar het dal. De gletsjer schuift van de berg naar beneden en neemt stukken rots mee. De stenen worden in de rivier steeds kleiner tot er alleen grind, zand en klei overblijft. De rivieren stromen in de Alpen snel, doordat de hoogteverschillen groot zijn.

Het water laat het land groeien

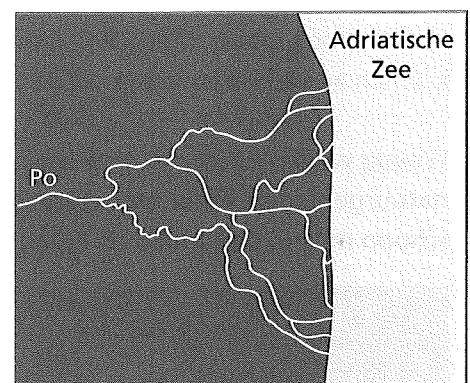
Ten zuiden van de Alpen ligt de Povlakte. Die wordt alsmaar hoger. Hoe dat kan? De rivier de Po brengt stenen, grind, zand en klei naar het laagland. Door het kleine hoogteverschil stroomt de rivier langzaam. De grootste stenen zakken het eerst. Vlak bij zee splitst de rivier in allerlei kleine zijrivieren. Dat heet een delta. Het water staat hier stil en nu zakt ook de klei naar de bodem.

Begrippen

- de boomgrens
- de delta
- de doorsnede
- de erosie
- het gebergte
- de gletsjer
- het grind
- het laagland
- de verwerking
- de zijrivier

Topolijst

- Italië
- Oostenrijk
- Zwitserland
- Rome
- Milaan
- Turijn
- Venetië
- Wenen
- Bern
- Genève
- Zürich
- Sicilië
- de Donau
- de Po

Weet je nu waarom niet alles in Nederland gemaakt wordt?

Je weet al dat niet alles wat je koopt uit Nederland komt. Maar waarom niet? Om die vraag te beantwoorden moet je weten dat er verschillende soorten fabrieken zijn. En je moet weten wat die fabrieken nodig hebben om hun producten te kunnen maken. Weet je dit allemaal? Dan kun je de vraag beantwoorden!

Zware industrie

De zware industrie verwerkt delfstoffen, zoals ijzererts en steenkool, tot halffabricaten, bijvoorbeeld ijzer of staal. Van een halffabricaat moet nog een eindproduct worden gemaakt: sleutels, fietsen, make-up, sokken of auto's.

Rusland is een ideaal land voor zware industrie; er zitten hier nog veel delfstoffen in de grond. Op andere plekken in Europa, zoals Nederland, zijn de mijnen allang leeg. Rond Moskou, de hoofdstad, liggen veel industriegebieden. Door de werkloosheid willen de mensen het gevaarlijke mijnwerk wel doen. De Russische overheid heeft zware industrie, zoals hoogovens, altijd gesteund. Het leverde werk op voor de Russen. Het enige nadeel is de milieuverontreiniging.

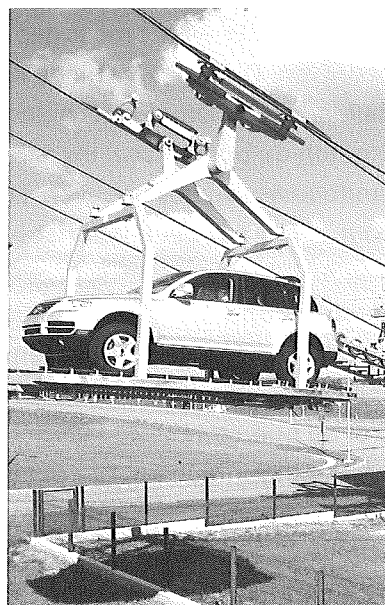
Lichte industrie

De meeste industrie is lichte industrie. De lichte industrie koopt producten van de zware industrie en maakt er weer nieuwe producten van. Sommige fabrieken maken helemaal niets; ze zetten alleen onderdelen in elkaar. Dat noem je assemblage.

In Slowakije staat een grote autofabriek, maar het hoofdkantoor is in Duitsland. Dat is geen toeval. In Slowakije is veel werkloosheid. De mensen willen daarom werken voor lage lonen. Zo kan die fabriek goedkoop auto's maken! Dankzij het goede netwerk worden de onderdelen snel naar de fabriek gebracht. En uiteindelijk worden de auto's snel bij de winkel bezorgd. Dat noem je distributie.

Begrippen

- de assemblage
- de distributie
- het eindproduct
- het halffabricaat
- de hoogoven
- het industriegebied
- de lichte industrie
- de milieuverontreiniging
- het netwerk
- de steenkool
- de zware industrie

Toplijst

- Oekraïne
- Tsjechië
- Hongarije
- Polen
- Kiev
- Moskou
- Sint-Petersburg
- Praag
- Boedapest
- Warschau
- de Oeral
- de Wolga
- de Kaukasus

Weet je nu of je kunt je reizen in de tijd?

Om de vraag te beantwoorden moet je weten hoe de landbouw eruitziet in West-Europa en in Oost-Europa. Je moet ook iets weten van de geschiedenis van de landbouw in die twee gebieden. Weet je dit allemaal? Dan kun je de hoofdvraag beantwoorden.

West-Europa

In West-Europa zijn de meeste landbouwbedrijven groot. In de vorige eeuw werden kleine bedrijven samengevoegd. Door die ruilverkaveling bestaat het land van de boeren nu uit grote stukken land. Op hun grote bedrijven gebruiken ze veel machines.

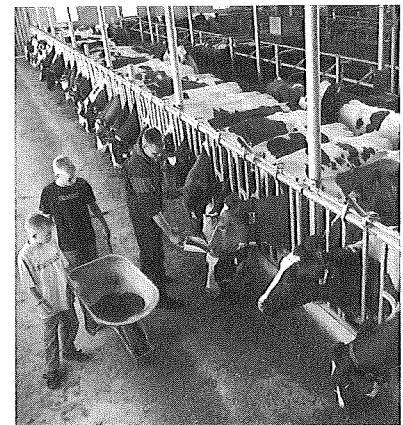
De mechanisatie en ruilverkaveling hebben gezorgd voor schaalvergroting. Er wordt meer geproduceerd op steeds grotere bedrijven. Door de machines werken er steeds minder mensen in de landbouw. Om de machines en meer land te kunnen kopen moeten de boeren veel investeren. De Europese Unie helpt door landbouwsubsidies te geven. De producten exporteren de boeren voor een groot deel naar het buitenland.

Oost-Europa

In Oost-Europa zie je kleine en grote bedrijven. In de tijd van het communisme moesten de boeren samenwerken. De staat bepaalde wat de boeren moesten verbouwen en gaf machines, kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Die tijd is voorbij. Veel bedrijven zijn nu weer klein. Het werk gebeurt vaak nog met de hand en de hele familie moet meewerken. In de Oost-Europese landbouw zijn de lonen laag. De boeren kunnen niet investeren in hun bedrijven. Er zijn ook grote bedrijven. Die zijn vaak door Nederlanders of Duitsers gekocht met subsidies van de Europese Unie. Hun bedrijven zorgen voor werkgelegenheid voor landarbeiders.

Begrippen

- het communisme
- het diagram
- exporteren
- investeren
- de kunstmest
- de lage lonen
- de landbouwsubsidie
- de ruilverkaveling

Toplijst

- Bulgarije
- Kroatië
- Roemenië
- Servië
- Sofia
- Zagreb
- Boekarest
- Belgrado
- de Zwarte Zee

Weet je nu of grenzen kunnen verschuiven?

Je weet inmiddels dat grenzen niet eeuwig dezelfde blijven. Ze kunnen op veel manieren verschuiven! Weet je hoe dat gebeurt? Dan kun je de vraag goed beantwoorden!

Grenzen verdwijnen

Grenzen zijn afspraken van de politiek. Dat noem je staatkundige grenzen. Soms bestaan de grenzen uit bergen of rivieren. Dan zijn die staatkundige grenzen ook natuurlijke grenzen. De grenzen binnen Europa worden minder belangrijk door de samenwerking in de Europese Unie. Soms werken landen zo goed samen dat de grenzen bijna niet meer bewaakt worden. Open grenzen noem je dat. Turkije is een kandidaat-lidstaat van de Europese Unie. De EU-landen weten nog niet of ze Turkije toe willen laten. Het is een arm land met een andere cultuur en andere wetten. De Turken weten zeker dat alles goed komt: zij willen graag bij de EU horen.

Grenzen ontstaan

In sommige landen van Europa lopen culturele grenzen of taalgrenzen door het land heen. In België heb je zo'n taalgrens. Meestal kunnen die verschillende culturen samenleven, maar soms gaat het fout. Dan wil een volk onafhankelijk worden. De culturele grenzen in een land veranderen dan in staatkundige grenzen.

In voormalig Joegoslavië gebeurde dat ook. Het land werd na een oorlog opgesplitst in verschillende landen. Die landen willen nu wel weer samenwerken. Het liefst als lidstaat van de Europese Unie.

Begrippen

- de culturele grens
- de kandidaat-lidstaten
- de natuurlijke grens
- onafhankelijk
- de open grens
- de staatkundige grens
- de taalgrens

Topolijs

- Bosnië-Herzegovina
- Griekenland
- Joegoslavië
- Turkije
- Sarajevo
- Athene
- Istanbul

